

DAINA AVOTIŅA

*Debesis
visur
vienādas*

821.174-31
In 205

Vāka autore *Vita Lēnerte*

Grāmatas vākam izmantots attēls no www.Storyblocks.com

Daina Avotiņa

DEBESIS VISUR VIENĀDAS

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*

Projekta vadītāja *Bārbala Simsons*

Redaktore *Daina Grūbe*

Korektore *Evija Stikute*

Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,

Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-4103 .

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums.

Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Daina Avotiņa, 2021

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2021

ISBN 978-9934-0-9303-6

SATURS

BĀRENIS.....	5
Sirdzēja	5
Atvadas.....	8
Tēvs atgriežas.....	10
Slimnīcā.....	17
Bērnunamā	18
Obelaiši.....	21
Uguns palīdzība.....	25
Pie radiem.....	30
Pie jūras.....	37
Zibens šautra.....	47
Svešinieka piedāvājums.....	50
PĀRI JŪRAI.....	77
TEV JAU NEVAJADZĒS... ..	91
DŪZIJAS GRĒKA AUGĻI.....	99
MĪLULĪTIS.....	105
MELONES UN MEDĪBAS.....	112
LĪDZ RĪTAM	125
PIRMS KĀZĀM.....	141
GAIDOT.....	146
MĀNĪGS ATRADUMS	152
IEKLAUSIES AKMENĪ	162
Ciruļgalviņas.....	162

Uz mājām?	173
Putna brīvība	178
Svešumā	182
Aksiņa	192
Mājupceļš	199
Pie jūras	206
Sirds atvilkusi mājās	217
Mīlestība ir nezāle	224
Zaļumballe	232
Skrejošais laiks	243
Karš	253
Apmācības	262
Denčika lomā	270
Puķe ir puķe	275
Bēgot	282
No nebrīves nebrīvē	290
Zaudētie	312
Šodienā	334

BĀRENIS

Sirdzēja

Mazpilsētā papīrfabrikas strādniekiem reiz celtā nēcilā koka mājā šaurā, bet spodrā istabā gultā gulēja pelēkbāla sieviete un gurdi lūkojās logā, aiz kura, it kā par viņas sāpēm zobodamies, visā krāšņumā bija saplaucis jasmīns un, liksmi vidžinot, laidelējās bezdelīgas. Tām nebija laika gulšņāt, jo bez mitas bija jārūpējas par saviem putnēniem, ar kuriem paspārnē pilna ligzdiņa. No turienes nemitīgi uz augšu cilājās mazas, prasīgi čiepstošas galviņas ar apbrīnojami plati atplestiem knābīšiem.

Kurš parūpēsies par viņas bērnu, kad tam vairs nebūs mātes?

Vājiniece jutās pārliecināta, ka nonākusi jau ceļā uz nekuriem, un šai pārliecībai nemaz necentās pretoties. Viņā vairs prieku un dzīvotgribu nerādīja nedz ziedošais un skurbi reibinošais jasmīns, nedz darbīgās, dzīvīgās bezdelīgas. Pelēcīgs, vēss pārgurums stindzināja ne tikai novārgušo augumu, bet arī dvēseli. Tā bija kļuvusi tukša kā putna ligzda rudenī pirms sala.

Lai gan patiesībā tā gluži nebija. Kaut kur dziļi, dziļi viņā joprojām paloja mīlestība uz dēliņu un skaudri smeldza apjausma, ka tam lemts bāreņa liktenis. Lai cik karsti vēlētos, viņa savu bērnu no tā nepasargās.

Adele bija kādreizējā fabrikas strādnieka Indriķa Eglīša sieva un Mārcīša māte. Papīrfabrika jau sen bija kļuvusi bezdarbniece, un arī Indriķis bija bezdarbnieks, kurš aiz gara laika un savas gribas vājuma sievas un dēla vietā draudzējās ar degvīna pudeli un reizēm, ja tai nepietika naudas, ar vislētākā odekolona pretīgi saldi smaržojošo flakoniņu.

Indriķis tagad reti bija mājās, bet šodien gan, sabozies kā lietus pilns negaisa mākonis, sakucis sēdēja uz sievas gultas malas.

Šodien Indriķim te gribot negribot jābūt, jo dzīvokļa kaimiņiene bija izsaukusi slimajai Adelei ātro palīdzību. Viņš, protams, kaimiņienes izpalīdzību uzskatīja par lieku un pilnīgi nevajadzīgu. Taču pavisam godaprātu nodzēris vēl nebija un tik daudz apjēdza, ka šādā brīdī sievu vienu pamest nedrīkst un jāpieskata arī mazais dēls. Parasti viņam tie abi nerūpēja un viņa dzīvē bija manāmi tikai tad, kad nāsīs iesmaržoja Adeles pagatavotās vakariņas vai ausis kaitināja Mārcīša vāvuļošana. Viņš jau bija aizmirsis, kā apmīļot sievu vai dēlu. Viņam pašam tādas apmīļošanas netrūka, to labprāt par glāzīti lēta vīna sniedza citas sievietes. Veselas un jautras.

Tālab notrulinātajam saprātam šis pienākums pabūt pie slimnieces likās netīkams un nepanesami grūts, un viņš īga, ka dakteri ilgi kavējas un viņu no tā neatbrīvo.

Viņu taču gaidīja draugi. Viņš gribēja būt pie tiem.

Adele bijīgi uzlika izkāmējušo roku uz vīra muskuļotā delma.

– Esi nu labs, Indriķi, nepamet Mārcīti novārtā, kad manis nebūs...

– Kad esmu pametis tavu puiku? – noburkšķēja Indriķis un mazliet pats sakaunējās.

Viņš, kad pārnāca no uzdzīves, uz Mārcīti gandrīz nekad nebija pat paskatījis.

Kā viņš ar to puiseli tiks galā, kamēr Adeles nebūs mājās?

Un ko darīs, ja sievas nemaz vairs nebūs?

Viņš nepatīkā noskurinājās un gluži vai pavēlēja:

– Tu klausī dakteriem, dari visu, ko tie liek, un ātri stutējies uz kājām!

– Es jau pūlēšos, cik vien varēšu, lai drīzāk tiktu mājās, – klusi un nedroši ar nopūtu bilda Adele. – Zinu, ka tev vienam būs grūti.

Indriķis nokremšļojās, bet neko neteica. Nojauta tuvojamies nelaimi.

Mārcītis vienā mierā uz grīdas rotaļājās ar koka klucīšiem – vienīgajām spēļmantiņām, kas viņam bija. Tā kā citas puisēlis nebija pat redzējis, viņš tās arī nekāroja. Mārcītis būvēja mazas mājiņas, kaut gan neviens viņam tādas celt nebija mācījis. Puisēna prāts alka darboties un, pats meklēdams ceļu, to arī darīja. Mātes raizes viņam bija tālas un svešas tāpat kā viņas slimība. Pagaidām viņš bija paēdināts, apkopts un vakarā pirms aizmigšanas mātes roku samīļots. Mārcītim bija vienaldzīga tēva nevērība.

Zēnam bija sava pasaule, kurā viņš jutās labi. Gaišajos, sprogainajos matos priecīgi rotājās vasaras un

plauksmes saule. Tās staru zaķēni, viegla vēja trenkāti, lēkāja visapkārt un lika liksmi smieties.

Istaba bija it kā sadalīta divās nesaderīgās telpās. Viena – ar bēdu piemilzusi, otra – gaismas un prieka pilna.

Uz ielas norūcās un apklusā automašīna.

Pie durvīm pieklauvēja, un ienāca ārsts ar sanitāru.

Indriķis atviegloti ievilka elpu, piecēlās un nopurpināja:

– Beidzot esat klāt!

Pār Adeles sausajām lūpām pārvēlās smaga nopūta. Ar sanitāra palīdzību gurdī piecēlusies, viņa tomēr pieliecās pie dēla un to apskāva. Klēpī paņemt nebija spēka. Pie vīra viņa nepiegāja, tikai klusēdama uzmeta tam lūdzošu skatienu un devās uz durvīm.

Bērns kaut ko vāvuļoja, rociņas nopakaļ stiepdams, bet vīrs nebilda nevienu atvadu vārdu.

Pat nepalūkojās uz viņu.

Mašīna aizrūca.

Istabā palika pieaudzis liels vīrietis un mazs, bezpalīdzīgs puisēns. Uz grīdas joprojām lēkāja saules zaķēni. Aiz loga spirgti, uz plauksmi aicinādams, smaržoja balts jasmīns.

Atvadas

– Nu, sivēn, kā mēs abi tagad dzīvosim? Tu nedomā niķoties! Ja neklausīsi, es tev sadošu, reku, ar šito siksnu. Zini, tā nikni kož. Ko tā skaties uz mani, sivēn? Esi atkal

nopuņķojies. Gribi ēst? Kā tad, tev jau tas vien prātā. Pag, iedošu putru. Mamma izvārija.

Viņš pieliecās pie zēna, neveikli satvēra to rokās, bet tūlīt strauji nolika atpakaļ uz grīdas.

– Fui! Tu esi apmīzies, sivēn. Nu tev būs jādzīvo slapjumā līdz vakaram, līdz es pārnākšu. Nemaz tā neskaties! Desmitreiz dienā es tev bikses nemainīšu. Nemaz neceri! Un, ja esi tāds šmulis, tad paēdīsi tepat uz grīdas. Tādu šmuci es klēpī neņemšu. Nemaz neceri, sivēn!

Un, paņēmis no plītsmalas putras bļodiņu, viņš nometās tupus puisēnam blakus.

Šā tā paēdinājies, ielika gultiņā, pieslapinātās bikšes neapmainījis, apsārtušo dibentiņu pat neapslaucījis.

– Tagad guli, sivēn! Nedomā brēkt! Man jāaiziet svarīgās darīšanās.

Mārcītis bija paklausīgs bērns un neraudāja. Ja jāguļ, tad jāguļ. Tikai acis nevērās ciet un miegs netuvojās. Viņš gaidīja, kad pienāks māte un samīļos. Viņa nekad neaizmirsu nomutēt pierīti, pabužināt matu ērkulīti.

Bet māte nenāca un nenāca.

Bargais tēvs, kurš bija piekodinājies nebrēkt, saposās un aizsteidzās, dēlam pat ne aci neuzmetis.

Palicis viens, Mārcītis vairs nespēja apvaldīt raudienu. Tas slapināja spilvenu, drebināja sīko augumiņu. Tukšajā istabā pie viņa pienāca agrāk nepazītas bailes. Glāstu vietā klāt nepatīkami glaudās slapjās drānas. Nebija mātes roku, kas no tām viņu mīļi paglābtu.

Puisēns šņukstēja aizelsdamies, pūlēdamies apvaldīt skaļas raudas, līdz nogura un beidzot aizmigla ciešā bērna miegā, kurā nav pat sapņu.

Tēvs atgriežas

Indriķis nepārnāca visu augu nakti. Vakarā promejot, viņš steigdamies nebija aizvilcis ciet aizkarus. Mēness no augstajām debesīm netraucēts ziņkāri lūkojās uz Mārcīti. Mēness nebija ļaunīgs. Viņš mazo puisīti glāstīja, bet šie glāsti nebija silti un mierinoši kā no mātes rokām. Skaistie, sidrabotie debesu spuldzes pieskārieni vienatnes apskautajam bērnam lika nepatikā un bailēs nodrebēt, sarauties čokurā un saukt palīgā māti, taču viņu Mārcītis nekādi nevarēja sasaukt, kaut gan parasti mīļā mamma nāca, tiklīdz bija sadzirdējusi viņa pirmo čukstu.

Mārcītim bija salti un baismi. Asarās un čūrās saslapusī gultiņa bija drēgna un auksta.

Mārcītis, pusnaktī pamodies, gribēja izrāpties no tās un doties uz lielo, silto gultu pie mātes, kā to bieži bija darījis. Viņš zināja, ka tur būtu jauki un droši, jo viņu apskautu mīļas rokas un sargātu no tumsas un mēness, kura stari līdz tai lielajai gultai nekad nemaz nesniedzās.

Bet viņš nevarēja izrāpties. Tēvs izgudri bija aizlicis priekšā gultiņas redelītes, lai bērns to nevarētu izdarīt. Mārcītim bija vien jāpaliek turpat, kur viņš atradās. Viens, nosalis un ļoti, ļoti nobijies. Tik bezpalīdzīgs kā no ligzdas izkritis, lidot vēl neiemācījies kusls putnēns.

Mārcītis pabāza galvu zem spilvena un nule raudāja tik skaļi un drudžaini, ka to izdzirdēja kaimiņiene.

– Indriķis laikam atkal tā pietempies, ka nedzird bērnu saucam, – viņa teica savam vīram. – Varbūt man aiziet palūkot, kas tur notiek? Mazais būs nobrēcies zili melns. Nedod Dievs, piemētīsies vēl krampji.

– Ej, ja gribi. Man nāk miegs. Un rīt nav svētdiena, man jāiet darbā.

Un vīrs vienā mierā pagriezās uz otriem sāniem. Viņš dienā bija nostrādājis un noguris. Un galu galā tas nebija viņa bērns, kas tur raudāja.

– Vīriešiem sirds vietā krūtīs laikam malkas pagale, – teica viņa sieva un jau vēra vaļā durvis, lai ietu paraudzīt Mārcīti, bet līdz galam neatvēra.

– Man nūdien bail. Ja nu Indriķis pukosies, ka es jaucos viņa darišanās? Sāks vēl kauties. Ko no tāda dzērāja var zināt?

– Tad nejaucies! Nāc gulēt!

Indriķis par kaimiņienes ierašanos nepukojās, jo viņa tur nemaz nebija. Ienācējā ar lielām, asaru pārplūdinātām, baiļu pilnām acīm lūkojās paša radītajā slapjumā pārsalušais Mārcītis.

– Dieviņ tētīt! – Kaimiņiene izcēla viņu no guļiņas. – Kur tad tavs tētis, Mārculīt? Atkal aizgāja žūpot? Pameata tevi vienu? Dieviņ tētīt, nūdien pavisam bez sirds!

Mārcītis neko nemācēja pasacīt. Viņš apķērās glābējai ap kaklu un nopūtās smagu, lielu pārestību cietuša maza cilvēciņa nopūtu.

Apslaucījusi un pārgērbusi zēnu sausās drānās, padzirdījusi un no jauna viņu apguldījusi, kaimiņiene pasēdēja, līdz viņš aizmiga, tad gāja atpakaļ pie vīra.

Tas tomēr nebija vis rāmi gulējis. Bija raizējies un gaidījis sievu.

– Nu? Kas tur noticis?

– Indriķis ir necilvēks, – sieva klusi sacīja un pieglaudās pie vīra. – Bērns jau tagad ir bārenis. Tēva viņam nūdien nav. Kā viņš, nabadziņš, uzaugs?

– Gan jau kaut kā. Daudzi tā uzaug.
– Ja mēs varētu Mārcīti ņemt pie sevis...
– Tu labi zini, ka nevaram. Vēl taču pavisam mazs un pieskatāms. Kurš par viņu rūpētos, kamēr esam darbā? Gan jau to darīs Indriķis pats. Aiz sirdsēstiem aizgājīs iedzert, bet attapsies un būs tēvs kā tēvs. Gan jau būs.

Bet Indriķim dēls nemaz nebija prātā. Un jo dienas, jo mazāk. Viņam Mārcītis bija nepatīkama un grūta nasta, no kuras atbrīvoties tomēr nekādi nevarēja. Adeli viņš šad tad atcerējās, bet tikai kā noderīgu līdzekli, ar ko varētu tikt vaļā no šīs nastas.

Nīgrodamies viņš izprātoja, kā šo uzklupušo nedienu darīt vieglāku un tīkamāku, – sāka aicināt draugus pie sevis. Tie ieradās ar prieku un pēc savas saprašanas palīdzēja arī viņa dēla aprūpēšanā un audzināšanā. Viena viešņa pat iejutās mātes lomā un vārīja Mārcītim manas putru.

– Ei, tēta kungs, kur tev ir piens? – viņa vārīdama uzsauca Indriķim.

– Man ir tikai alus, – Indriķis noņurdēja un piebilda:
– Tas putrai nederēs.

Svešā tante pasmējās un piešāva putrai pikū margarīna.

– Ja nav, lai nav. Iztiksim. Puikam vēders, ceru, nav izlēpis.

Paēdinājusi Mārcīti, šī tante pat sačurātās drēbītes gribēja izmazgāt, tomēr neizmazgāja, pārdomāja. Šim darbam viņai nebija vairs laika. Pārējie Indriķa viesi jau

bija pielējuši pilnas glāzes. Tie vis negaidīs, izlaks visu pudeli bez viņas.

Un uzradusies jaunā Mārciņa mamma izžāva veļu nemazgātu. Būs labi arī tāpat, puisēlis taču atkal to pieslapinās.

To izdarījusi, viņa apsēdās Indriķim klēpī un paņēma glāzi.

Mārcītim ciemiņi patika. Īpaši šī tante, jo tā mazliet atgādināja mammu. Patika arī tas, ka tantes sabiedrībā tēvs nebija pret viņu bargs. Kur nu bargs! Labsajūtā nebija skopojies, pat nopircis dēlēnam ledenes.

Labsajūtā tālab, ka bija atradis nebaltai dienai domātu naudas mazumiņu, ko Adele iekrājusi.

Indriķis un tā viesi tukšoja pudeli. Mārcītis uz grīdas rātni rotaļājās ar saviem klucīšiem un ķerstīja tiem pāri slīdošu norieta saulstaru.

Tādi nu bija teju vai visi vakari un dienas. Nu, ne gluži visi. Daži, kad tēvs nemaz nepārradās mājās, bija vēl ļaunāki. Tad Mārcītis pats rāpās gultiņā un sauca māti. Viņš nebija ne ēdis, ne dzēris. Vēders kurkstēja, savu tiesu pieprasīdams, un neļāva gulēt.

Taču nenāca ne māte, ne labsirdīgā kaimiņiene. Tā bija aizbraukusi atvaļinājumā paciemoties pie lauku radiem.

Šādi bija aizritējušas kādas desmit vai pat vairākas dienas, kad tēvam līdzī atkal atnāca daži viņa draugi un Mārciņa žēlotāja tante. Tā jau gan nāca teju vai katru vakaru un, ja nebija stipri piedzērusi, apkopa gan puisīti, gan viņa tēvu. Apkopa, kā mācēja un spēja. Pēcāk viņa gulēja līdzās tēvam lielajā gultā mātes vietā. Ja viņiem

pa vidu sagribēja ieritināties arī Mārcītis, viņš gan netika pieņemts. Tēvs dēlu rupji atstūma.

– Ej uz savu migu, sivēn! Tu šiem priekiem esi par mazu.

Tante jautri smējās:

– Nebēdā, puikiņ! Pienāks arī tavs prieku laiks.

Tovakar sanākušie viesi un pats Indriķis izturējās savādi, daudz dziedāja gan sērīgas, gan jautras dziesmas, smējās un vispār bija ļoti priecīgi. Un tante iedomāja, ka šajā jautrībā jāiesaista arī zēns.

– Vai puikiņš arī nav cilvēks? Vai viņam arī nav bēdas? – viņa itin kā pārmeta Indriķim. – Ir! Tad kāpēc viņš tāds atstumts? Tas nekur neder! Tu neesi labs tēvs, Indriķi!

– Ko ta lai es daru? Vai es vainīgs, ka māte viņu tā pameta? – Indriķis sabozās.

– Ielej dēlam arī mēriņu! Vai tev žēl? Lai iedzer uz vieglām smiltīm.

– Bet mums nav nekā salda. Ir tikai šņabis.

– Ja der mums, derēs arī puikam. Nav taču nekāds smalkais kungs, – teica viens viesis.

Tante, tēvam uz ceļiem sēdējama, paņēma Mārcīti klēpī. Šoreiz Indriķis neiebilda, bet pielēja pilnu savu glāzi, un tante deva mazajam dzert.

Mārcītim negaršoja. Viņš to negribēja. Dzira nebija laba. Viņš ar roķelīti centās atstumt glāzi. Tante pierunādama lēja viņam mutē. Nu dzira šļakstījās un lija uz tantes drēbēm.

– Neesi niķupods, sivēn! – uzrūca tēvs. – Izdzer, tad dabūsi... Jā, ko lai tev iedodu? Reku, cukurs! Dabūsi to.

Izder kaut pusi, labāk nāks miegs. Un tavai mammai bedrē arī būs saldāka gulēšana.

Un tante atkal lēja Mārcītim mutē pretīgo dziru. Puišs kāsēja, rīstījās, bet nekas nelīdzēja. Glāze bija jāizder.

Kaimiņi bija no ciemošanās atgriezušies mājās. Dzīvokli ienākuši, uzreiz ieklausījās, vai nedzirdēs kādu troksni aiz sienas. Vai nu Mārcīša valodiņu, vai Indriķa burkšķēšanu.

Nebija nekā. Pilnīgs klusums.

– Adele laikam nav vēl no slimnīcas atgriezusies, – kaimiņiene teica it kā pati sev, it kā vīram. – Bērns, liekas, guļ. Jāiet paraudzīt, varbūt Indriķim vajag ko palīdzēt.

– Tevi tikai dīda ziņkāre. Lai taču viņi dzīvo savu dzīvi, mums ir savējā. Izvāri zupu, man gribas ēst, – dudināja vīrs.

Bet sieva jau bija aiz durvīm.

Eglišu dzīvoklis aizslēgts nebija. Viņa piekļauvēja.

Neviens neatsaucās.

Kaimiņiene vēra durvis vaļā.

Istabā neviena nebija. Tikai Mārcītis, sarāvies kamolā, klusi gulēja savā gultiņā.

– Dieviņ tētīt! Atkal aizgājis. Pametis bērnu vienu, – kaimiņiene runāja, pie Mārcīša piegājusi. – Mosties nu augšā, mīlulīt! Es tevi pārgērbšu. – Viņa liecās, lai paņemtu zēnu klēpī.

Un satrūkusies spēji atslējās taisni. Degunā iesitās nejauka, nelabumu uzdzenoša dvaka. Puisēna dvaša neizturami oda pēc smakojošas brāgas un vēmekļiem. Bet Mārcītis, arī rokās paņemts, nemodās.